

LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

PAŽYMA

DĖL I. L. SKUNDO DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU SKIRIANT FINANSINĘ PAGALBĄ STUDIJUOJANTIEMS AUKŠTOSIOSE MOKYKLOSE TYRIMO

2016-08-01 Nr. (16)SN-71)SP-86

Vilnius

Lygių galimybių kontrolierė Agneta Lobačevskytė pagal 2016 m. gegužės 3 d. Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – ir Tarnyba) gautą I. L. (toliau – pareiškėjas) skundą atliko tyrimą dėl galimos diskriminacijos negalios pagrindu skiriant finansinę pagalbą studijuojantiems aukštosiose mokyklose.

Atliekant tyrimą, 2016 m. gegužės 16 d. raštu Nr. (16)SN-71)S-393 ir 2016 m. birželio 2 d. raštu Nr. (16)SN-71)S-455 kreiptasi į Valstybinį studijų fondą (toliau – Fondas), prašant pateikti nuomonę dėl pareiškėjo skunde išdėstytų aplinkybių.

2016 m. gegužės 16 d. raštu Nr. (16)SN-71)S-394 kreiptasi į Neįgaliųjų reikalų departamentą prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Departamentas), prašant pateikti nuomonę dėl pareiškėjo skunde išdėstytų aplinkybių

2016 m. birželio 2 d. lygių galimybių kontrolierės sprendimu Nr. (16)SN-71)S-454 „Dėl skundo tyrimo termino pratęsimo“, vadovaujantis Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 22 str., tyrimo terminas pratęstas iki 2016 m. rugpjūčio 3 d.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

1. Tarnybai pateiktame skunde nurodoma, jog pareiškėjas, kuriam nustatytas 20 proc. darbingumas, 2008-2013 m. studijavo Mykolo Romerio universitete (toliau – ir Universitetas). Dėl negalios pobūdžio, pareiškėjas buvo priimtas rinktis vienintelę jam pritaikytą studijų formą – studijas nuotoliniu būdu. Baigus mokamas studijas, pareiškėjas kreipėsi į Universiteto administraciją su prašymu skirti valstybės teikiamą finansinę pagalbą negalia turintiems studentams Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. rugpjūčio 29 d. nutarimu Nr. 831 „Dėl Finansinės pagalbos priemonių teikimo neįgaliesiems, studijuojantiems aukštosiose mokyklose, tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo

23 d. nutarimo Nr. 1187 redakcija) (toliau – Aprašas) nustatyta tvarka. Universiteto administracija pareiškėją informavo, jog finansinės pagalbos priemonės jam neteiktinos, kadangi jis studijavo nuosekliųjų nuotolinių studijų būdu, kaip klausytojas. Pareiškėjas nurodo, jog studijų metu baigė tokią pat programą ir laikė tokius pat egzaminus kaip kitų studijų formų studentai. Po papildomų 1,5 metų trukmės išlyginamųjų studijų jis įgijo aukštąjį išsilavinimą (suteiktas bakalauro laipsnis). Pareiškėjas prašo nustatyti, ar studentams su negalia studijuojantiems nuotoliniu būdu nėra apribojamos galimybės rinktis studijų formą bei gauti finansinę paramą.

2. 2016 m. gegužės 24 d. raštu Nr. (1.18.)-SD-842 Departamento direktorė paaiškino, jog siekiant išsamiai išsiaiškinti Tarnybos pateiktą situaciją, Departamentas susisieki su Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, kurios specialistai paaiškino, jog mokymasis pagal nuosekliųjų nuotolinių studijų programą būnant klausytoju nesuteikia studento statuso, nes pagal Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo 4 str. 10 d. klausytojas apibrėžiamas, kaip asmuo, studijuojantis pagal neformaliojo švietimo programas arba atskirus studijų dalykus (jų grupes). Be to, nuosekliosios studijos - tai studijos, kurias baigus įgyjamas aukštasis išsilavinimas ir (ar) suteikiama kvalifikacija; taip pat doktorantūros ir meno aspirantūros studijos. To paties įstatymo 4 str. 19 d. numato, kad studentu yra laikomas asmuo, studijuojantis aukštojoje mokykloje pagal studijų programą arba doktorantūroje.

Pažymima, kad išlyginamosios studijos — tai pirmosios pakopos (bakalauro) universitetinės studijos, skirtos kolegijų absolventams, baigusiems to profilio studijų programas, turintiems koleginių (aukštąjį neuniversitetinį) išsilavinimą, įgijusiems profesinę kvalifikaciją arba profesinio bakalauro kvalifikacinį laipsnį ir norintiems įgyti universitetinį išsilavinimą.

Informuojama, kad finansinė pagalba neįgaliesiems, studijuojantiems aukštosiose mokyklose, yra teikiama Aprašo nustatyta tvarka.

Remiantis Aprašo 3 p., finansinė pagalba teikiama Lietuvos Respublikos piliečiams arba kitų valstybių piliečiams ir asmenims be pilietybės, kurie yra deklaravę nuolatinę gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje, atitinkantiems visas šias sąlygas:

- turi teises aktų nustatyta tvarka nustatytą 45 procentų ar mažesnę darbingumo lygį arba sunkų ar vidutinį neįgalumo lygį;
- aukštojoje mokykloje pirmą kartą (išskyrus Šio Aprašo 10.3 p. numatytą atvejį) studijuoja:
  - pagal pirmosios pakopos (profesinio bakalauro arba bakalauro) studijų programą arba pagal vientisųjų studijų programą;
  - pagal antrosios pakopos (magistrantūros) studijų programą;
  - pagal laipsnio nesuteikiančią studijų programą;
  - trečiojoje pakopoje (doktorantūroje);

- neturi akademinių skolų pagal studijuojamą studijų programą ir (arba) aukštosios mokyklos nustatyta tvarka skirtų nuobaudų.

Aprašo 3 p. nurodytiems asmenims švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka iš Švietimo ir mokslo ministerijai skirtų Europos Sąjungos struktūrinių fondų asignavimų kartą per mėnesį gali būti skiriama 4 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytų bazinių socialinių išmokų dydžio tikslinė išmoka studijų prieinamumui didinti.

Atsižvelgiant į Tarnybos pateiktą informaciją, darytina prielaida, jog neįgalusis galimai jau buvo įgijęs kolegini (aukštąjį neuniversitetinį) išsilavinimą, todėl siekdamas įgyti aukštąjį universitetinį išsilavinimą papildomai pasirinko išlyginamąsias studijas. 2008 metais Departamentui buvo pateiktas Švietimo ir mokslo ministerijos išaiškinimas pagal Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. liepos 22 d. įsakymą Nr. ĮSAK-1551, kuriame išdėstyta, jog „*papildomosios (išlyginamosios) studijos, kurias organizuoja universitetai, nėra vientisųjų studijų dalis. Tai nenuosekliosios studijos kurių metu studijuojami pagrindinių studijų dalykai, kurių asmenys nėra studijavę, tačiau jie būtini siekiant magistrantams studijų. Todėl finansinė parama asmenims, įstojusiems į papildomąsias studijas, pagal Finansinis pagalbos priemonių teikimo neįgaliesiems, studijuojantiems aukštosiose mokyklose, tvarkos aprašo 2.2 p. (dabartinis Aprašo 3.2 p.) numatytas sąlygas, neturėtų būti teikiama*“.

Pažymima, kad Departamentas neturi oficialių duomenų apie konkretų neįgalųjį, studijavusį Universite, todėl savo nuomonę teikia vadovaudamasis Tarnybos rašte pateikta informacija, Švietimo ir mokslo ministerijos specialistų paaiškinimu ir Aprašo nuostatomis.

Finansinė pagalba neįgaliesiems teikiama neatsižvelgiant į tai, kuria studijų forma studijuoja neįgalusis, tačiau finansinės pagalbos skyrimui yra reikšmingos tokios aplinkybės, kaip, pvz., prašymo pateikimo terminas, informacija apie anksčiau gautą tokio paties pobūdžio finansinę pagalbą toje pačioje ar kitoje aukštojoje mokykloje ir pan. Aprašo 12 p. nuostata aiškiai apibrėžia kad finansinės pagalbos teikimą administruoja aukštoji mokykla ir ji teisės aktų nustatyta tvarka įvertinusi pačių neįgaliųjų pateiktą informaciją priima sprendimą dėl finansinės pagalbos skyrimo neįgaliesiems tikslingumo.

Minėto Aprašo 10 p. nuostata numato, jeigu neįgalusis atitinka šio Aprašo 3 p. nurodytas sąlygas, finansinės pagalbos priemonės jam teikiamos visus kalendorinius metus iki studijų pabaigos. Šiuo atveju neįgalusis galimai prašymą dėl finansinės pagalbos suteikimo aukštajai mokyklai pateikė jau po studijų baigimo, o Apraše nėra numatyta finansinės pagalbos teikimo galimybė už praėjusį laikotarpį, t. y., pabaigus studijas, todėl pagal pareiškėjo kreipimesi pateiktą informaciją manytina, kad neįgaliajam finansinė pagalba nepaskirta pagrįstai.

Atkreipiamas dėmesys, kad skatinant aukštųjų mokyklų socialinę atsakomybę, siūlytina svarstyti galimybę teikti papildomą finansinę paramą neįgaliesiems studentams aukštųjų mokyklų lėšomis. Skiriant finansinę paramą neįgaliesiems studentams Aprašas numato pareigą aukštajai mokyklai atsižvelgti į studentų

pažangumą. Tokiu būdu yra įgyvendinamas Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatyme įtvirtintas lygiateisiškumo principas tam, kad neįgalūs studentai galėtų siekti aukštojo mokslo tomis pačiomis sąlygomis kaip ir sveikieji studentai, o Aukštojo mokslo ir studijų įstatymas yra taikomas visiems aukštosiose mokyklose studijuojantiems studentams, neišskiriant neįgaliųjų.

3. 2016 m. birželio 7 d. raštu Nr. R2-409 Fondo direktorius informavo, jog Fondas administruoja aukštųjų mokyklų neįgaliesiems studentams studijų prieinamumui didinti skiriamų tikslinių išmokų išmokėjimo procesą. Minėtų tikslinių išmokų teikimas aukštųjų mokyklų studentams su negalia administruojamas vadovaujantis:

1) Aprašu;

2) Tikslinių išmokų neįgaliesiems, studijuojantiems aukštosiose mokyklose, skyrimo tvarkos aprašu, patvirtintu 2011 m. rugsėjo 12 d. Švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. V-1666 „Dėl Tikslinių išmokų neįgaliesiems, studijuojantiems aukštosiose mokyklose, skyrimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau - Skyrimo aprašas);

3) Tikslinių išmokų neįgaliesiems, studijuojantiems aukštosiose mokyklose, administravimo tvarkos aprašu, patvirtintu Valstybinio studijų fondo direktoriaus 2012 m, balandžio 16 d. įsakymu Nr. V1-29 (2013 m. birželio 13 d. įsakymo Nr. V1-26 redakcija).

Vadovaujantis Skyrimo aprašo 9 p., tikslines išmokas gali gauti asmenys, atitinkantys Aprašo 3 p. numatytas sąlygas. Aprašas nenumato galimybės tikslinę išmoką skirti klausytojo statusą turinčiam studentui, nes toks studentas nėra laikomas studijuojančiu pagal Finansinės pagalbos priemonių aprašo 3.2.1 - 3.2.4 papunkčiuose nurodytas studijų programas. Atsižvelgiant į teisinį reguliavimą, manytina, kad aukštoji mokykla pagrįstai, vadovaudamasi teisės aktuose nustatytais sąlygomis, atsisakė priimti studento prašymą tikslinei išmokai gauti.

Papildomai Fondas pažymi, kad Fondas administruoja tik tikslinių išmokų, skiriamų ir mokamų vadovaujantis Skyrimo aprašu, išmokėjimą, todėl gali teikti informaciją tik tiek, kiek ji susijusi su tikslinių išmokų, skirtų studijų prieinamumui didinti, teikimu. Aprašo 7 p. nustato, kad Aprašo įgyvendinimą koordinuoja Departamentas, todėl Fondas negali komentuoti kitų finansinės pagalbos priemonių, skiriamų vadovaujantis Aprašu, teikimo ir mokėjimo sąlygų.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

1. Tyrimo metu buvo nustatoma, ar skiriant finansinę pagalbą aukštosiose mokyklose studijuojantiems studentams, nėra diskriminuojami asmenys su negalia. Tai yra, ar nėra pažeidžiami Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 5 str. 1 d. 1 p. ir 2 p. reikalavimai.

2. Pagal Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 20 str., atliekant tyrimą, nebuvo nagrinėjami veiksmai įvykę daugiau kaip prieš 3 mėnesius nuo skundo pateikimo Tarnybai dienos.

3. Lygių galimybių įstatymo 5 str. 1 d. 1 p. ir 2 p. numatyta, jog valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos pagal kompetenciją privalo užtikrinti, kad visuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios teisės ir galimybės nepaisant lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos; rengti, tvirtinti ir įgyvendinti programas ir priemones, skirtas lygioms galimybėms užtikrinti nepaisant lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos.

4. Tyrimo metu nustatyta, jog:

4.1. Finansinės pagalbos priemonių teikimo tvarka neįgaliesiems patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. rugpjūčio 29 d. nutarimu Nr. 831 „Dėl Finansinės pagalbos priemonių teikimo neįgaliesiems, studijuojantiems aukštosiose mokyklose, tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 23 d. nutarimo Nr. 1187 redakcija). Remiantis Aprašo 3 p., finansinė pagalba teikiama Lietuvos Respublikos piliečiams arba kitų valstybių piliečiams ir asmenims be pilietybės, kurie yra deklaravę nuolatinę gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje, atitinkantiems visas šias sąlygas:

- turi teisės aktų nustatyta tvarka nustatytą 45 procentų ar mažesnę darbingumo lygį arba sunkų ar vidutinį neįgalumo lygį;
- aukštojoje mokykloje pirmą kartą (išskyrus Aprašo 10.3 p. numatytą atvejį) studijuoja:
  - pagal pirmosios pakopos (profesinio bakalauro arba bakalauro) studijų programą arba pagal vientisųjų studijų programą;
  - pagal antrosios pakopos (magistrantūros) studijų programą;
  - pagal laipsnio nesuteikiančią studijų programą;
  - trečiojoje pakopoje (doktorantūroje);
- neturi akademinį skolų pagal studijuojamą studijų programą ir (arba) aukštosios mokyklos nustatyta tvarka skirtų nuobaudų.

Aprašo 3 p. nurodytiems asmenims švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka iš Švietimo ir mokslo ministerijai skirtų Europos Sąjungos struktūrinių fondų asignavimų kartą per mėnesį gali būti skiriama 4 Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatytų bazinių socialinių išmokų dydžio tikslinė išmoka studijų prieinamumui didinti.

Darytina išvada, jog Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. rugpjūčio 29 d. nutarimu Nr. 831 „Dėl Finansinės pagalbos priemonių teikimo neįgaliesiems, studijuojantiems aukštosiose mokyklose, tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 23 d. nutarimo Nr. 1187

redakcija) yra užtikrinamas tinkamas Lygių galimybių įstatymo 5 str. 1 d. 2 p. įtvirtintos pareigos, rengti, tvirtinti ir įgyvendinti programas ir priemonės, skirtas lygioms galimybėms užtikrinti, vykdymas.

4.2. Aprašo įgyvendinimą koordinuoja Departamentas, o Fondas administruoja aukštųjų mokyklų neįgaliesiems studentams studijų prieinamumui didinti skiriamų tikslinių išmokų išmokėjimo procesą.

4.3. Universitetas šiuo metu siūlo studijas nuotoliniu būdu aštuoniose išėstinių bakalauro ir magistrantūros studijų programose. Studijuojantys nuotoliniu būdu pagal šias studijų programas asmenys įgyja studento statusą (Mokslo ir studijų įstatymo 4 str. 19 d.). Studentai gali pasirinkti koku būdu dalyvauti užsiėmimuose – atvykti į auditorijas ar dalyvauti nuotoliniu būdu. Studentai, kurie negali atvykti į užsiėmimus auditorijose, seminariniuose užsiėmimuose dalyvauja vaizdo konferencijos būdu (šie užsiėmimai transliuojami internetu). Paskaitos ne tik transliuojamos, bet ir daromi jų vaizdo įrašai, kuriuos galima peržiūrėti vėliau. Taip pat Universitete naudojama virtuali mokymosi aplinka, kurioje dėstytojai studentams pateikia mokymosi medžiagą, užduotis, paskaitų vaizdo įrašus, o minėtų aštuonių studijų programų studentams dar ir organizuojami užsiėmimai internetinio ryšio priemonėmis.

Darytina išvada, jog studentai su negalia, kurie dėl negalios pobūdžio priversti rinktis studijas nuotoliniu būdu Universitete, atitinka Apraše numatytus reikalavimus būtinus finansinės pagalbos priemonėms gauti ir turi teisę į šios rūšies paramą. Tai yra, nenustatytas Lygių galimybių įstatymo 5 str. 1 d. 1 p. numatytos pareigos nevykdymas.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 10 str., lygių galimybių pažeidimu laikomas šiame įstatyme nustatytų pareigų nevykdymas ar netinkamas jų vykdymas ir draudimų nesilaikymas.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 14 str., 15 str. bei Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 24 str. 4 p.,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Nutraukti skundo Nr. (16)SN-71 tyrimą, nepasitvirtinus jame nurodytam pažeidimui.
2. Su sprendimu supažindinti pareiškėją, Mykolo Romerio universiteto administraciją.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Lobačevskytė